10 EXTREMS RELATIUS DE FUNCIONS DE DIVERSES VARIABLES

(Resum teòric)

Índex

10.1. Definicions

Els extrems relatius de funcions reals de diverses variables es defineixen de manera anàloga al cas d'una variable. Considerem un conjunt U de $\mathbb{R}^n$, una funció real $f\colon U \to \mathbb{R}$ i un punt $\mathbf{a} \in U$.

La funció f té un *màxim relatiu o màxim local* a $\mathbf{a}$, si existeix un entorn V de $\mathbf{a}$ tal que $f(\mathbf{x}) \leq f(\mathbf{a})$ per a tot $\mathbf{x} \in V$.

La funció f té un *mínim relatiu o mínim local* a $\mathbf{a}$, si existeix un entorn V de $\mathbf{a}$ tal que $f(\mathbf{x}) \geq f(\mathbf{a})$ per a tot $\mathbf{x} \in V$.

Si en aquestes definicions se substitueixen les desigualtats no estrictes per desigualtats estrictes, s'obtenen les definicions de *màxim i mínim relatius estrictes*. Si f té un màxim o mínim relatiu a $\mathbf{a}$, es diu que f té un *extrem relatiu o extrem local* a $\mathbf{a}$.

Si f és una funció real diferenciable en $\mathbf{a}$ i $\nabla f(\mathbf{a}) = \mathbf{0}$, es diu que $\mathbf{a}$ és un punt *crític* o *estacionari* de f. Una condició necessària perquè hi hagi un extrem en $\mathbf{a}$ és que un $\mathbf{a}$ sigui un punt crític de f:

- Si f és una funció real diferenciable en un punt $\mathbf{a}$ i f té un extrem relatiu a $\mathbf{a}$, aleshores $\nabla f(\mathbf{a}) = \mathbf{0}$.

Si f té un punt crític a $\mathbf{a}$ però no té un extrem relatiu a $\mathbf{a}$, es diu que $\mathbf{a}$ és un *punt de sella* de f.

Per a funcions suficientment regulars, és possible determinar la naturalesa d'un punt crític amb l'ajuda de les segones derivades. Suposem que f admet totes les segones derivades parcials a $\mathbf{a}$. La matriu hessiana de f a $\mathbf{a}$ és la matriu quadrada d'ordre n $\mathcal{H}f(\mathbf{a}) = (D_{ij}f(\mathbf{a}))$. Notem que, si f és de classe $\mathcal{C}^2$ en un entorn de $\mathbf{a}$, aleshores $\mathcal{H}f(\mathbf{a})$

és una matriu simètrica perquè, segons el teorema de Schwarz, $D_{ij}f(\mathbf{a}) = D_{ji}f(\mathbf{a})$. Per a $k = 1, \ldots, n$, sigui $\triangle_k(f, \mathbf{a})$ el determinant de la matriu obtinguda de $\mathcal{H}f(\mathbf{a})$ suprimint les últimes $n - k$ files i columnes, és a dir,

$$\triangle_1(f, \mathbf{a}) = D_{11}f(\mathbf{a}), \quad \triangle_2(f, \mathbf{a}) = \begin{vmatrix} D_{11}f(\mathbf{a}) & D_{12}f(\mathbf{a}) \\ D_{21}f(\mathbf{a}) & D_{22}f(\mathbf{a}) \end{vmatrix}, \ \ldots, \quad \triangle_n(f, \mathbf{a}) = \det \mathcal{H}f(\mathbf{a}).$$

10.2. Condicions suficients

Condicions suficients d'extrem i punt de sella.
Siguin U un conjunt de $\mathbb{R}^n$ i $f\colon U \to \mathbb{R}$ una funció de la classe $\mathcal{C}^2(U)$, i suposem que $\mathbf{a} \in U$ és un punt crític de f.

i) Si $\triangle_k(f, \mathbf{a}) > 0$ per a tot $k \in \{1, \ldots, n\}$, aleshores f té un mínim relatiu al punt $\mathbf{a}$.

ii) Si $(-1)^k \triangle_k(f, \mathbf{a}) > 0$ per a tot $k \in \{1, \ldots, n\}$, aleshores f té un màxim relatiu al punt $\mathbf{a}$.

iii) Si existeix ℓ tal que $\triangle_\ell(f, \mathbf{a}) > 0$ i $\triangle_k(f, \mathbf{a}) \geq 0$ per a tot $k \neq \ell$, aleshores f té un mínim relatiu o un punt de sella al punt $\mathbf{a}$.

iv) Si existeix ℓ tal que $(-1)^\ell \triangle_\ell(f, \mathbf{a}) > 0$ i $(-1)^k (f, \mathbf{a}) \triangle_k \geq 0$ per a tot $k \neq \ell$, aleshores f té un màxim relatiu o un punt de sella al punt $\mathbf{a}$.

v) Si $\triangle_k(f, \mathbf{a}) = 0$ per a tot $k \in \{1, \ldots, n\}$, aleshores f pot tenir un màxim, un mínim o un punt de sella al punt $\mathbf{a}$.

vi) Si no es dóna cap dels casos anteriors, llavors f té un punt de sella al punt $\mathbf{a}$.

En el cas de dues variables, els resultats precedents admeten més precisió.

Condicions suficients d'extrem i punt de sella (per a dues variables).
Siguin U un conjunt de $\mathbb{R}^2$ i $f\colon U \to \mathbb{R}$ una funció de la classe $\mathcal{C}^2(U)$. Suposem que $(a, b) \in U$ és un punt crític de f. Siguin $\mathcal{H}f(a, b) = (h_{ij})$ la matriu hessiana de f en (a, b) i $\triangle$ el seu determinant. Tenim els casos següents.

1. $\triangle < 0$. Aleshores, f té un punt de sella al punt (a, b).

2. $\triangle > 0$.

   i) Si $h_{11} < 0$, aleshores f té un màxim relatiu al punt (a, b).

   ii) Si $h_{11} > 0$, aleshores f té un mínim relatiu al punt (a, b).

3. $\triangle = 0$.

   i) Si $h_{11} < 0$ o $h_{22} < 0$, aleshores f té un màxim o un punt de sella al punt (a, b).

   ii) Si $h_{11} > 0$ o $h_{22} > 0$, aleshores f té un mínim o un punt de sella al punt (a, b).

iii) Si $h_{11} = h_{22} = 0$, aleshores f pot tenir un màxim, un mínim o un punt de sella al punt (a, b).

Per últim, cal notar que per a $n \geq 2$ variables, l'estudi de les segones derivades no sempre permet decidir sobre el caràcter de màxim relatiu, mínim relatiu o punt de sella d'un punt crític. En aquests casos, consideracions sobre les propietats particulars de la funció concreta objecte d'estudi permeten, de vegades, determinar el caràcter del punt crític. A més, cal tenir en compte que una funció pot tenir un extrem relatiu en un punt en què no sigui diferenciable, i en aquest cas la discussió anterior no és aplicable.